

BUKS – Tidsskrift for Børne- og Ungdomskultur

Nr. 70 2025 • Årgang 41 • ISSN online 2446-0648 • www.buks.dk

Kim Jerg og Klaus Thestrup

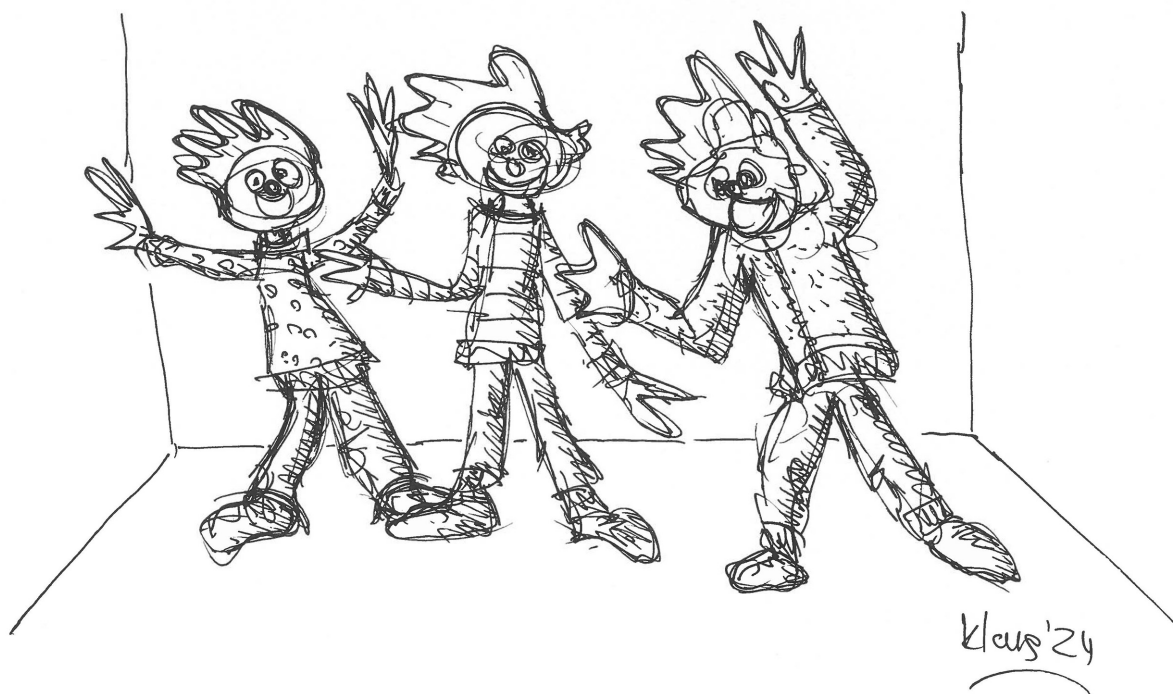
Kulturelle mødesteder

Resumé

At en pædagog mødes med nogen om noget er en slags grundmodel for pædagogiske situationer. En udvidet model er at mødes om at gøre noget med noget. Artiklen udbygger denne kulturpædagogiske grundsituation og peger på en række centrale opmærksomhedspunkter til brug for den, der arbejder med kultur og pædagogik. Opmærksomheden rettes blandt andet mod det at være sammen, det at improvisere, det at lege og det at kende sit formål. Artiklen åbner for en hvilken som helst gruppe af mennesker i en pædagogisk sammenhæng. Der er ingen grænser for, hvad man kan gøre noget med, om det er analogt eller digitalt eller begge dele samtidig.

Nøgleord: kulturelt mødested; kultur; æstetik; leg; improvisation; pædagogik

Meget er på spil, når mennesker mødes. Formår vi at se den anden, som den anden er, og bliver vi set? Hører vi det, den anden siger, og bliver vi hørt? Får vi altid givet en passende respons på det, andre siger og gør...? Alt det er ingen selvfølge. For det er altid komplekst, det der foregår, når mennesker mødes.

Det, vi kalder kulturelle mødesteder, er kendetegnet ved mødet, ved kultur i vid forstand og ved at alle er ligeværdige formidlere. Kulturelle mødesteder er således formidlingsfællesskaber, der formidler fællesskab – og noget at være sammen om. På baggrund af vores erfaringer søger vi i artiklen at indkredse nogle af de principper for og kvaliteter ved kulturelle mødesteder, som vi finder særligt fascinerende.

Vi har valgt at fortælle om mødestederne igennem en kombination af eksempler fra praksis, teoretisk rammesætning, digte, tegninger og fotos. Både digtene, tegningerne og fotografierne er åbne for fortolkning og fungerer som selvstændige kommentarer til, hvad kulturelle mødesteder kan være.

Pædagogiske situationers grundmodel?

Hvis vi siger, at pædagogiske situationer har en grundmodel eller formel, kan den være: *at mødes med nogen om noget* – eller den er måske nærmere: *at mødes med nogen om at gøre noget med noget*. De kulturelle mødesteders formel udvider mulighederne. Her er formelen: *at mødes med nogen om at gøre noget mere med noget*.

Hvad du skal gøre i en sådan situation, det ved vi ikke. Hvad der er det rette at gøre, kan ingen vide, før man befinder sig i situationen med en pædagogisk indstilling. For som Van Manen (2022) siger, gør pædagogen det rette uden at vide, hvad der er det rette at gøre.

Det, vi kan, er at beskrive nogle principper for etablering af mødesteder, hvor nogen er sammen om kulturelle praksisser. Principper – eller opmærksomhedspunkter – som kontakt, fælles opmærksomhed og intention, deltagelse og improvisation. Vi drøfter også formålet,

leg, kultur og legekulturbegrebet. Og selvom eksemplerne er hentet fra børneområdet, vil vi mene, at principperne kan anvendes i langt de fleste pædagogiske sammenhænge.

Det fundamentale ved et møde, som vi berørte i begyndelsen, kan du læse mere om hos Jesper Juul (2017). Det kulturelle mødested er i direkte linje i familie med *det fælles tredje*: Det, der er mellem os, som vi mødes om, og som vi er fælles om (Husen, 1996a; Husen, 1996b). Vi begynder med en praksisfortælling.

Fie gør klar til formidling i vuggestuen

Fie har båret en kurv med byggeklodser ind i det store tumlerum, hvor der også er alskens motorik-ting – madrasser, bolde, ribber, et stort, åbent gulvareal mv. Da børnegruppen kort efter bliver inviteret med ind i rummet, har Fie arrangeret byggeklodserne i små bunker rundt omkring. Børnene ser på hende, på de små bunker og på hinanden. De kan se, der skal ske noget – og det er ikke det samme som sidste gang...

At være sammen med nogen

Begyndelsen er efterhånden blevet et ritual. Fie har gentagne gange skabt en forventningsfuld atmosfære som optakt til at være sammen med børnene om at gøre noget med noget: udforskende, grinende, legende. Som for at afkode situationen står børnene afventende en tid. De er sammen, men de ved endnu ikke, hvad de er sammen om.

Mennesker er ikke sammen, bare fordi de befinder sig i samme fysiske rum. Har jeg sat mig på en studieplads på et offentligt bibliotek, er det temmelig sikkert, at jeg er blandt mennesker, der er optaget af noget meget selektivt. Jeg kan sidde så tæt på andre, at jeg hører indbyrdes hvisken, dufter en andens kaffe og tælle, hvor mange der har propper i ørerne – med musik, podcasts osv.

At være sammen forudsætter kontakt (Rothuizen, 2020). Jeg kan tale med en anden uden at være i kontakt med den anden. Jeg kan være i kontakt med en anden, uden at vi behøver

sige eller gøre noget. Kontakt indebærer, at jeg er i kontakt med den anden såvel som mig selv (Winther, 2012).

Sammen med kontakt har *fælles opmærksomhed* en nøglerolle i det kulturelle mødested (Tomasello, 2019). Jeg ser måske, at du kigger på den bold, der ligger i græsset foran din fod; jeg siger det til dig, så du ikke er i tvivl om, at jeg har set det, du har set. Og du har set, at jeg har set dig og det, du har set. Det kaldes også intersubjektivitet. Spørgsmålet er så, hvad du har tænkt dig at gøre med den bold?

I det kulturelle mødested hænger fælles opmærksomhed nøje sammen med fælles intention. Tomasello siger, at intention er et af de træk, der adskiller menneskene fra dyrene. Helt fra vi er spæde, lærer vi at tyde, at andre vil noget. Vi giver også udtryk for, hvad vi selv vil. Og her hvor intentioner mødes eller brydes, kan vi i bedste fald blive mødt og set og hørt.

Indtil vi mennesker er omkring 9 måneder gamle, kan vi være opmærksomme på et element ad gangen – spilleren eller bolden. Gradvist lærer vi at have både spiller og bold i opmærksomhedsfeltet. Vi lærer også at kæde opmærksomhed og intention sammen. I momenter af kortere eller længere varighed kan vi erfare fælles opmærksomhed og fælles intention: jeg kan gå efter bolden, hvis vi stiltiende har afklaret med hinanden, at vi spiller fodbold. Det kan være, jeg gør det, før vi er enige om, hvad vores samspil skal gå ud på. Måske synes vi, det kunne være sjovere at kaste med bolden. Måske forhandler vi os først frem til, hvad der skal være den fælles intention.

Begge modeller kan være tilstrækkelige for en pædagogisk situation: at være sammen med nogen om noget (bolden) eller at være sammen med nogen om at gøre noget med noget (spille fodbold med bolden). Vi nærmer os det, vi er sammen om: kulturelle materialer og kulturelle teknikker.

At gøre noget med noget

Hvor mennesker mødes, er der kulturelt materiale til stede. Som mennesker er vi både kulturelt materiale og biologi. Hvad vi forstår ved kultur, beskriver vi lidt efterhånden.

Det, der foregår i mødet mellem verden og mig, er i sig selv kulturelle ytringer. Vi forholder os til, agerer og responderer på det, vi opsøger, og det, der møder os. Samtidig udtrykker vi noget med måden, vi er til stede på. Om os selv og hvordan vi forholder os til det, der foregår i et her og nu.

Kulturelt materiale er uanset sammenhæng både den eller de medvirkende og alt det andet, der sætter scenen: Rum, byggeklodser, bolde, artefakter – ja, materialitet af enhver art. Noget af det kan man ikke lave så meget om på. Bygninger, asfalt og trådhegn kan være lige så uomgængelige omstændigheder som normeringer og åbningstider. Men selvom vi ikke flytter rundt på alt, kan vi interagere med det foreliggende på mange måder. Disse kulturelle handlinger former os, lige så vel som vi former dem.

Vi interesserer os for de måder, vi interagerer med verden på (Wertsch, 1998). Vi er særlig optaget af, hvordan vi kan omgås *fleksibelt* med diverse materialer. At spille med bold er at gøre noget med noget. At gøre noget mere er at udvide konventionerne.

De fleste mennesker har nok gjort utallige erfaringer med at gøre noget mere med noget, som børn, unge eller voksne. Børn nøjes fx sjældent med at gå hen ad et fortov fra A til B. At hinke, pjatte, nynne, *mens man er på vej*, er at gøre noget mere...

At gøre noget mere med noget

Børn lærer tidligt, hvad noget bruges til; de står i lære hos nogen, der kan, måske ligefrem er gode til noget – omsorgspersoner, jævnaldrende og ældre børn (Jerg m.fl., 2024). Kulturelle materialer forbinder vi derfor ofte med mere eller mindre faste kulturteknikker. Man kan gøre noget med bordet, byggeklodsen, blyanten...

At gøre noget mere, at udvide rammerne for, hvad vi kan gøre med noget, har vi gjort til et princip. Og det er ikke altid noget, der skal forklares eller eksemplificeres. Det handler også om, hvad der er til rådighed: Legesager – sager til at lege med – kan man lige som med legetøjet gøre noget med. Og dog kan de have en anden og stærkere appel end legetøj. Materialer som sand, vand, ler, jord, mudder etc. er svagere kulturelt kodet end legetøj, mere fleksible (Jerg m.fl., 2024).

At helt små børn gør noget mere med noget end det konventionelt fastlagte, er ikke vanskeligt at få øje på. Hvad kan den her genstand? Hvad kan det her rum? Hvad sker der i mødet med verden? *Det kulturelle mødested* tager afsæt i en tilsvarende fundamental nysgerrighed over for verden.

Hvis man selv er indstillet på, at vi kan gøre noget mere, end det vi plejer, så kommer det måske nemmere til at foregå. Når vi selv gør, når vi opfordrer til, og når vi støtter nogen i at gøre noget mere med noget, opsøger vi udforskning, eksperimenter eller tingskraft (Odgaard, 2022).

Råstof, formler, improvisation

At gøre noget med noget kan vi sige på en anden måde. Hvis det første ‘noget’ er kulturteknikker, kan vi kalde det sidste ‘noget’ for materialitet. Materialitet kalder vi med henvisning til legeforsker Flemming Mouritsen for mødestedets råstof. Hermed træder nogle særlige forståelser frem:

Når kulturbegrebet bruges til at betegne det særegent menneskelige i forhold til naturen [...] betyder [kultur] de menneskelige aktiviteter, frembringelser, udtryksformer, adfærd og sociale institutioner, der er frembragt gennem »kultivering« af et råstof, et »natur« grundlag (Mouritsen, 1996: 9).

Kultur-natur bliver de givne omstændigheder og foreliggende muligheder. Med Mouritsen danner denne brede kulturforståelse baggrund for udfoldelsen af kultur – herunder en legekultur. Kultur i en smallere betydning er derfor: *Kunstneriske og andre symbolsk æstetiske produkter og udtryksformer samt deres kontekst* (ibid.: 10).

Mens vi er ved råstof og formler, tager vi et sideblik til den lokale legekultur, som vi i vid udstrækning søger at nærme os – hvis vi ikke ligefrem læner os op ad den. I samme nøgletekst hedder det:

Hvor børnekulturen formidles gennem formelle strukturer, apparater og institutioner i form af produkter, specialiserede og måldefinerede aktiviteter og læreprocesser, der

formidles legekulturen via uformelle sociale netværk, gennem overlevering (trading) fra børn til børn (og i nogle tilfælde fra voksne til børn) (ibid.: 16-17).

Om det kulturelle mødested indgår i formelle strukturer, må være op til dig. Selv ser vi det ikke som aktiviteter og processer, der er målrettede og målsat, men nærmere som en relativt svagt rammesat begivenhed, der skaber plads for deltagerens initiativer og medskaben. Og kalder vi det en hybrid mellem børnekultur og legekultur, er vi ikke på rov i børns egen kultur. Vi inviterer til en fælles kultur med mulighed for at bruge af legekulturens råstof, formler og knowhow. Legekulturen:

...afhænger fundamentalt af børnenes deltagelse og udøvelse og beror på deres tilegnelse af færdigheder m.h.t. udtryksformer, æstetiske teknikker, organisationsformer, iscenesættelse og performance [...] En betingelse for at en sådan kultur kan eksistere, er, at den er bygget på et grundlag af enkle formler (ibid.: 17).

Lige som vi går ud fra, at deltagerne tager materialer og teknikker – råstof og formler – med fra andre rum, bidrager vi selv med det, vi ved og kan fra vores tid som legende. Råstof og formler indgår i leg, og de kan varieres og kombineres og vrides og drejes – alt efter hvad der griber os.

Jeg kan mere

*Dette mødested tilhører ikke mig alene
Eller dig, det er åbent for os begge to
Hvad der skal ske her, afhænger af os*

*Vil du danse? Filme? Kravle? Sende?
Eller noget andet, jeg ikke forstår
Før du viser det og lader mig prøve det*

*Stolene er af farvestrålende modellervoks
Hvis der er stole eller borde eller vægge
Vi skal selv stille det hele op i dette rum*

*Jeg fatter det ikke, men sammen med dig
Kan jeg mere end jeg selv kunne før
Vi tegner et nyt gulv med våde skridt*

*Hver bevægelse, jeg kender, kan ændres
Det kan være, du kan vise mig noget nyt
Så det knitrer i mine ører og i min næse*

*Pludselig bygger vi selv pladsen til vores leg
Det er os, der bestemmer alle handlinger
Her bygger vi nye traditioner, du og jeg*

Kultur + pædagogik = kulturpædagogik

Mens Mouritsen går ud fra det dobbelte kulturbegreb (Fjord-Jensen, 1988), går det komplekse kulturbegreb et par skridt videre ved at koble kultur til noget, man har og er, samt noget man kan og gør (Scott Sørensen m.fl., 2008). Fie er på den ene side kultur-pædagog, qua den hun kulturelt set *er*, og den kulturelle ballast hun *har*. Denne indfaldsvej har det med at se mere statisk og diskriminerende på kultur. For set på den måde er deltagerne i det kulturelle mødested altid mere eller mindre forskellige. Ingen har samme kultur, ingen er identiske, kulturelt set (Jerg, 2019). Forskellighederne er bare ikke det, vi samles for at dyrke.

Uanset hvem de er, og hvad de kulturelt bærer med sig, er vi optaget af, hvad deltagerne *kan* og *gør*. Mødestedet etableres for at være sammen om at *kunne* og at *gøre* kultur. Fie bringer således sin kulturelle kunnen i spil, lige som hun inviterer deltagerne til at vise, hvad de kan og gør. Når kultur er noget, der gøres, har enhver deltager sin demokratiske stemme (Dysthe m.fl., 2020; Jerg, 2019), og det demokratiske rum er det Fies opgave at forvalte.

Havde vi anvendt en læringsdiskurs, kunne vi kalde det, Fie gør, for didaktik. Men det gør vi ikke, fordi vi anser det for et legerum, et eksperimentarium, et formidlingsrum, der ikke tilrettelægges med henblik på en særlig læring. Den læring, der finder sted, for der finder altid læring sted, kan om nødvendigt indkredses eller søges dokumenteret bagefter.

Når vi ser Fie som kulturformidler og det, hun gør, som kulturformidling, er hendes opgave at etablere et sted, hvor nogen mødes om noget (Balling, 2011). Formidling er ikke, som man tidligere har brugt ordet, noget der udgår fra en ekspert, også selvom Fie kan være ekspert i noget. Det handler om at skabe rammer for måder at være sammen om noget på. Det tager ikke primært sigte på at overføre noget på forhånd fastlagt til andre.

Hendes handlinger er både kultur og pædagogik, de to sider væver sig ind i hinanden. Hun bedriver kultur-pædagogik. I tråd hermed kalder vi Fies handlinger formidlingsgreb. Både når hun i kulturel forstand spiller med bold, stabler klodser, hujer og ler; og når hun i pædagogisk forstand rammesætter, faciliterer, støtter og guider. I takt med at Fie bliver klar over, hvad der virker, får hun stadig flere ideer til, hvordan hun kan justere og variere sine formidlingsgreb.

Formål

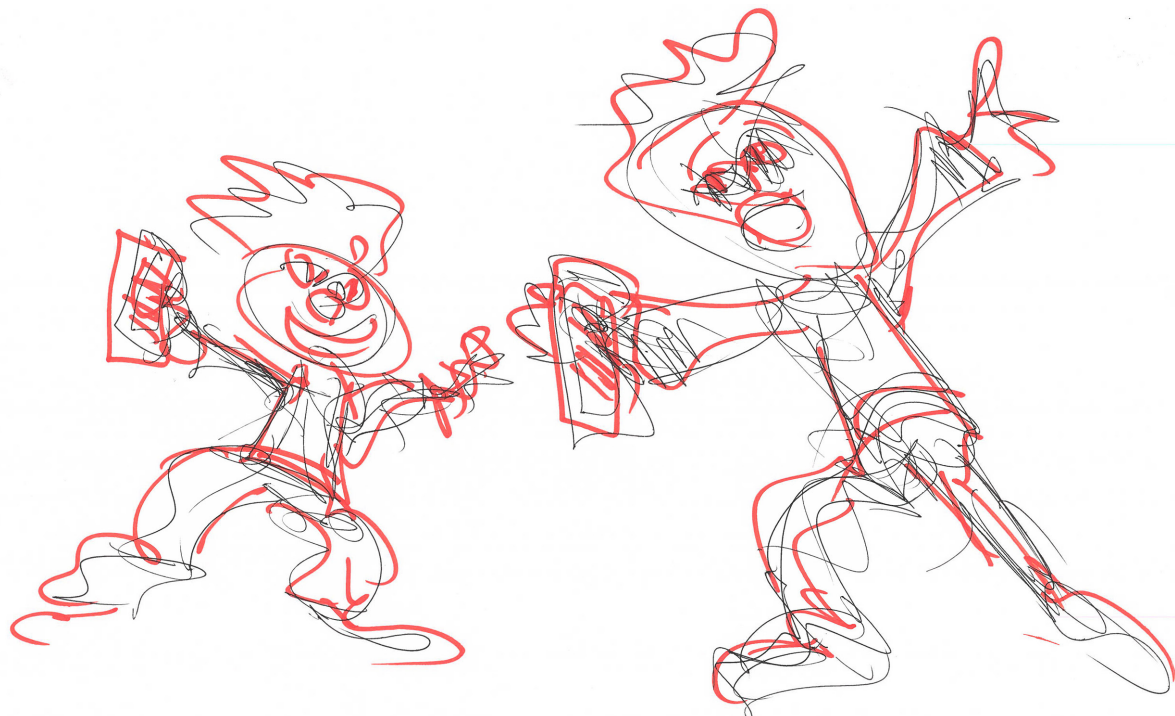
At kalde *kulturelle mødesteder* kulturformidling frem for undervisning kan give anledning til at drøfte en hel del forskelle. Vi vil pege på hhv. formålet og legeforsståelsen.

Formålet med det kulturelle mødested kunne alene være det at være sammen med nogen. Som formidlingsfællesskab formidler kulturelle mødesteder ret beset fællesskab. At indgå i et fællesskab, at høre til et sted med nogen, er et grundlæggende menneskeligt behov. At være sammen om at gøre noget med noget kan være en lige så elementær og væsentlig pædagogisk opgave; med eller uden muligheden af og retten til at gøre noget mere. Hvert af disse tre formål kan betones efter ønsker og behov.

Et formål, som vi har antydnet flere gange, er at åbne os for de muligheder, som mødet med verden kan skabe. Vi anser det kulturelle mødested for at være verdensvendt, snarere end fagcentreret eller deltagercentreret (Biesta, 2015; 2020; 2024).

Vi ved også, at Fie har leg som formål: at være sammen om forhåndenværende, kulturelt materiale på måder, der kan blive til lege. Hun formidler råstof og formler, der kan inspirere børnene til at gøre noget med noget – og måske noget mere. Hvis hun har en læringsdagsorden, kan det være den, at hun ved, at leg skal læres. Det sker i en uformel proces sammen med en,

der kan (Jerg m.fl., 2024). Børnene kan øve sig i noget, de nu eller senere kan bruge til at lege med.

Legeforståelsen

Børnene kan kopiere det, Fie gør, og de kan gøre dem til deres egne handlinger (Hviid & Villadsen, 2023: 163f). Men leg er kun et formål, ikke et mål. Hun kan ikke tvinge nogen til leg; ikke afgøre, om den enkelte vil opleve det, der foregår, som leg – og gøre det til en leg. Leg er et frivilligt forehavende.

At betone en legende tilgang ved *et kulturelt mødested* er ikke tilstrækkeligt. Legeforståelsen kan være den forskel, der gør en forskel (Bateson, 1972).

Der kan være formål, som dem vi beskrev ovenfor, men der er ingen ydre mål, der rækker ud over det at udforske, skabe, eksperimentere. Og skønt det er overvejende sandsynligt, at man kan lære noget af at deltage, er der ingen, der definerer, hvad deltagerne skal lære i og gennem deres deltagelse. Det ville stride mod en autotelisk legeforståelse (se fx Juncker, 2011), hvor legen er sit eget formål: de legende leger for at lege (Huizinga, 1937; Garvey, 1979; Jerg m.fl., 2024).

At eksperimentere er tilstrækkeligt, når leg er »...en subjektivt kontrolleret eksperimentering med omverdenen, selvets tilblivelse og frihed« (Hviid & Villadsen, 2023: 165). Pernille Hviid og Jakob Villadsen beskriver med henvisning til udviklingspsykologen James Mark Baldwin (1861-1934), hvordan denne og beslægtede legeforståelser udfordres af aktuelle pædagogiske indsatser. For Baldwin er legen et frihedens rige.

Legen er en bevidst og selvskabt illusion, der kontrolleres af de, der leger:

»Det er måske sandt – men det er det ikke! Det involverer mig – fordi jeg tillader det! Det kan fortsættes – men jeg kan stoppe det! (...). Jeg vil ikke lege! Mere skal der ikke til for at punktere boblen.« (Baldwin, 1906, I: Hviid & Villadsen, 2023: 166).

I den frihed, legen muliggør, tilskriver den enkelte mening til sine handlinger og erfaringer. Hvis eller når en anden vil afgøre, hvad målet eller meningen med »legen« skal være, undermineres den legendes frihed og personlige meningstilskrivning. Og det kan få vidtrækkende følger (Hviid & Villadsen, 2023).

»For Baldwin er legen og imitationen således eksistentielle udviklingsmotorer, der opretholder og skaber mennesket som et selv sammen med andre. Udviklingslogikken er bidirektional – en samtidig bevægelse mellem selvets indlevelse i 'det andet/den anden' og udlevelse af 'sig selv' som versionerede udgaver af 'det andet/den anden'«. (Hviid & Villadsen, 2023: 167).

Med Baldwins blik på legen er ringen i og for sig sluttet. At møde den anden som den anden er – at være sammen med denne anden og at gøre noget (mere) med noget sammen, er et eksistentielt møde. Her kan vi blive til som mennesker, forudsat vi opfører os ordentligt over for hinanden.

Improvisation

Fie ved ikke på forhånd, hvilke drejninger, det kan tage, når brikkerne er lagt, og deltagerne har friheden til at gribe ud og gribe ind. Der kan både ske for lidt, og der kan ske for meget. Men aldrig ingenting...

Fie behøver ikke være specielt dristig hver gang. Somme tider tyr hun kun til små raffineringer. Alligevel har det altid karakter af eksperimenter – for hende selv. Der må være elementer i situationen, som hun afstår fra at ville kontrollere eller forudsige. Apropos frihed.

Det improviserende princip genkender børnene i optakten – en spænding mellem det kendte og det ukendte:

»Det er børnelegens andet hovedprincip: evnen til at improvisere, og at kunne improvisere, fange øjeblikket, kræver øvelse. Det er ikke blot himmelsendt spontanitet, men gennemøvet spontanitet« (Mouritsen, 1996: 18).

Myrstad & Sverdrup (2011) definerer fire principper for improvisation:

- At gøre et tilbud
- At tage imod et tilbud
- At uddybe og udvide et tilbud
- Aldrig at blokere et tilbud

Det begynder med Fies tilbud til børnene – et rum med klodser placeret i små bunker rundt omkring. Herfra har enhver retten til at tage imod det tilbud, uddybe og udvide det eller gøre et nyt tilbud. At invitationen ikke kun er til 'at gøre noget med noget, men 'at gøre noget mere med noget', har børnene i eksemplet allerede erfaring med. Fie og hendes makker – for sådan en har hun – er optagede af situationens *intensitet*: Er der fuldt skrald på en god situation, kan de måske blot se til for en stund; er energien ved at fise ud, kan de prøve at puste liv i situationen igen. Eller de kan tage et nyt initiativ.

Det stiller krav til den enkelte og kollegaskabet at være improviserende. Da et barn bliver grebet af motorikredskaber i stedet for byggeklodser, besvarer Fies makker tilbuddet som en selvfølge. Fie og makkeren har det skønt med at vide, at de ikke ved, hvor de er på vej hen. Børnene ser ud til at glæde sig over at være på gyngende grund sammen med de voksne.

Deltagelse

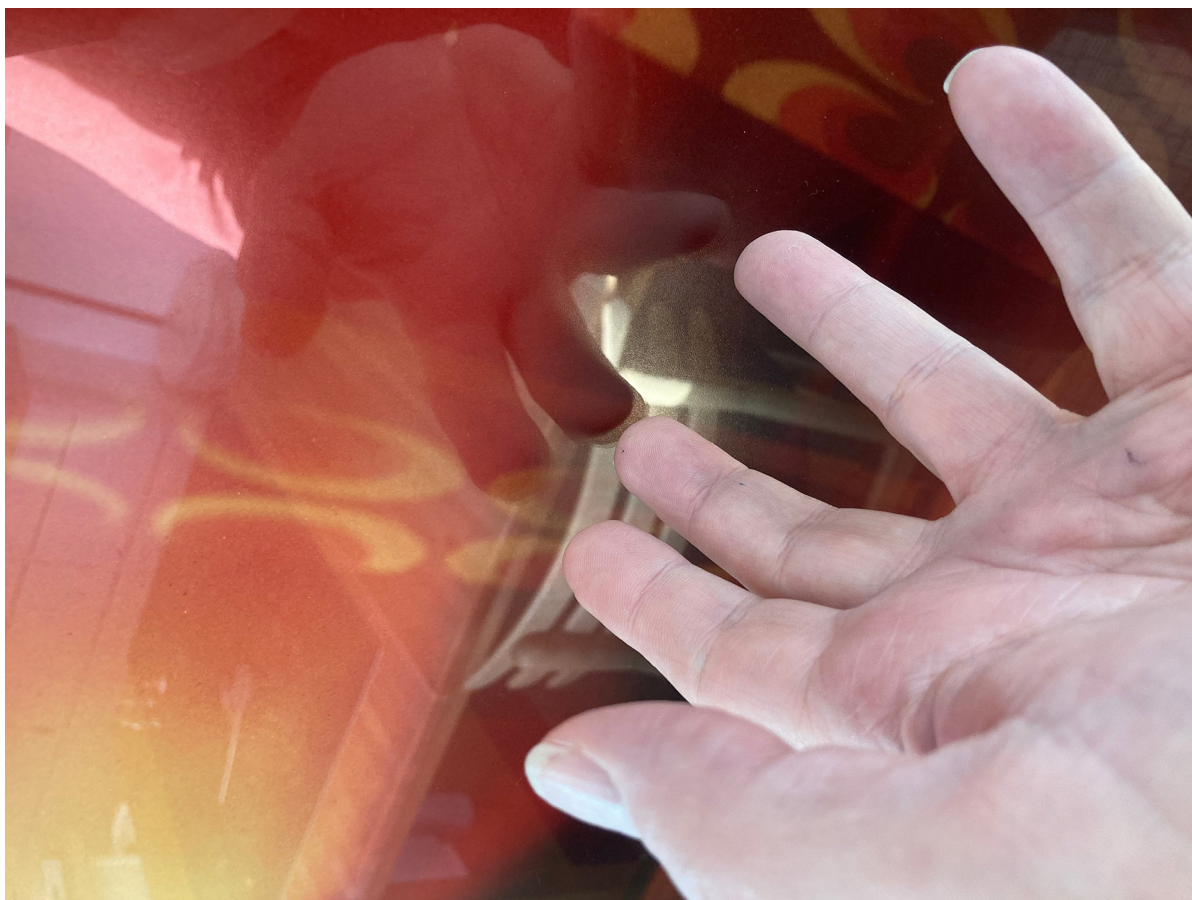
Fie kunne godt lade børnene lege selv, uden selv at vise, hvad man kan lege med, og hvordan. Hun kunne også deltage fra sidelinjen og komme med forslag til, hvad de kan gøre og hvordan. Men hun har valgt selv at deltage, og gøre tilbud, som hun kan udvide og uddybe. Alene i hendes grader af involvering, fra minimal til maksimal, som Christie taler om, er der inspiration at hente (Jerg m.fl., 2024).

Vi kan også beskrive det som et kulturelt kontinuum: i den ene ende af skalaen leger børnene en fri eller selvorganiseret leg, mens de voksne ser til; i den anden ende af skalaen leder og definerer den voksne tydeligt rammerne. I midten af et sådant, kulturelt kontinuum findes det, vi kan kalde fælles leg, hvor både børn og voksne er med til at bestemme, hvad der kan foregå og hvordan. Her er pædagogen med til, men ikke ene om, at foreslå, hvordan en leg med bolde eller byggeklodser kan foregå og forandre sig (Thestrup, 2022).

Vi forventer, at nysgerrighed og eksperimenter fremkalder hittepåsomhed. Men ingen ved, hvad der kan ske, når Fie lægger byggeklodserne frem og inviterer til at gøre noget med dem. Nogen bygger tårne, det er forventeligt – børnene er bekendte med den kulturelle formel. Der sker også meget mere end det; ikke mindst fordi Fie i sine optakter har gjort en dyd ud af at vise, der også kan ske noget mere. Som da hun en anden gang spørger, hvad man kan med en avis, og hun gør en masse andet end det forventelige – de formler som børnene måske først ville gribe til: Hun tager fx avisen på hovedet som en hat og skøjter rundt på den hen over gulvet.

Legen kan snildt være på vej til at blive noget andet end planlagt (Jerg m.fl., 2024). Ved at gå vejen med børnene finder Fie på nye formler for legen sammen med dem. I og med improvisationen kan Fie og børnene hitte på noget, som bliver udgangspunkt for legen næste gang, de mødes. Samtidig kan børnene opdage, at sådan kan man lege sammen med en voksen.

Hvad der er væsentligt, og hvilken mening, der er afgørende, ved kun den, der leger med. Det, der bliver vigtigt, er for os at se (1) at være sammen med nogen, og (2) at finde veje til at udforske noget – måske at lege; at improvisere over kendte formler, finde på nye, fastholde og igen – improvisere over dem.

Mødestedet online

Det kulturelle mødested er ikke kun noget, der kan foregå i et fælles fysisk rum. Det kan også foregå på tværs af fysiske rum. Selvfølgelig kan Fie ikke bare kaste en bold igennem en skærm til nogen et andet sted i verden, men hun kan godt inspirere og demonstrere, hvordan en leg kan leges. Byggeklodserne er et godt eksempel på, hvad der kan lade sig gøre. Fie kan bygge med klodserne, der hvor hun er, mens kameraet på en laptop eller en tablet er tændt, og nogle andre et andet sted også bygger med klodser foran deres tændte laptop eller tablet. Undervejs kan Fie og børnene bygge og vise og kigge på de andres tårne og måske få gode ideer til, hvordan de selv kan bygge deres tårne. Det foregår på samme tid, men ikke samme sted. Det foregår synkront. Men det kan også ske asynkront, fordi Fie kan tage billeder af tårnene og sende dem til nogen et andet sted i verden. Modtagerne i en vuggestue eller børnehave dette andet sted i verden kan så kigge på billederne og få ideer til at bygge deres egne tårne og borge.

Laptoppen eller tabletten kan måske stå på et bord, og så foregår byggeriet på bordet foran skærmen. Den kan også stå på gulvet og være helt tæt på byggerierne på gulvet. Laptoppen eller tabletten kan også være forbundet med et webcamera, som så kan bringes helt tæt på tårnene, mens de bygges.

Ret hurtigt kan der opstå en proces, hvor børnene i de to institutioner inspirerer hinandens lege. Fie eller hvert enkelt barn er ikke alene foran de digitale medier. Fie og børnene er tilsammen et fællesskab, som finder ud af, hvordan de kan bruge de råstoffer, formler og improvisationer, de ser på billederne, og som kan betyde noget for, hvordan de selv vil vise

råstof og formler og improvisere over de andres improvisationer. Billederne fra de andres lege med tårne kan blive råstof for deres egne lege.

Og her kommer boldene ind igen. Det kan ikke uden videre lade sig gøre at kopiere en leg med bolde, som foregår på gulvet, over til noget der foregår igennem en skærm. Men det kan godt lade sig gøre at vise lege med bolde et sted til nogen et andet sted. Igen kan det ske med video eller billeder, hvor en leg med bolde leges og optages, lægges op og bliver kigget på. Måske kan der komme nogle nye måder at lege med bolde på ud af det. Der improviseres over formler, og nye formler skabes måske. Det asynkrone med bolde er altså en mulighed, men det synkrone er faktisk også. F.eks. kunne Fie lege en leg, hvor det gjaldt om at trille bolden tæt hen forbi et webkamera, så bolden kommer helt tæt på skærmen. Måske dukker den op i den ene side af videoen og forsvinder i den anden, eller bolden ruller hen til selve kameraet og bliver større, jo tættere den kommer på.

Bolden er jo vigtig i legen, men webkamera og laptop eller tablet bliver også en del af det, som fællesskabet på tværs af stederne hitter på at gøre noget med. En ny leg med bolde og webkamera, som ikke er en kopi af en allerede kendt leg, opstår. Man kan sige, at legen er fundet på i et åbent laboratorium, hvor det analoge og det digitale konstant indgår i aktuelle kombinationer (Thestrup, 2022). Det kulturelle mødested kan altså både være baseret på det digitale og analoge og det synkrone, det asynkrone og fælles hitte-på-som-hed.

Sammenfatning

Det er aldrig banalt at skulle tage vare på et møde mellem mennesker i en pædagogisk sammenhæng. Det gælder også den variant, vi kalder kulturelle mødesteder, og som bygger på formlen: *at være sammen med nogen om at gøre noget mere med noget*. Med Fie og børnenes eksperimenter med klodser i vuggestuen som gennemgående eksempel har vi peget på nogle af de principper eller opmærksomhedspunkter, vi selv har været optaget af: fælles opmærksomhed og intention, deltagelse og improvisation. Undervejs har vi bl.a. drøftet formål og leg, lige som vi fremhæver kultur, legekultur og formidling som grundlæggende sider af mødestedet. Ud fra denne forståelse er kulturelle mødesteder formidlingsfællesskaber der formidler fællesskab – og noget udforskende at være sammen om.

Som vi også peger på, kan man gøre noget med noget – og gøre noget mere med alt muligt: Råstof og formler, remedier og kulturteknikker af enhver art – analoge såvel som digitale – kan bringes i spil.

Hvad der sker i kulturelle mødesteder, kan alle komme med udspil til. Alle er lige værdige, og deltagelse er en menneskeret. Alle skal tages alvorligt, og ingen skal opleve at blive forbigået. At deltage, at blive lyttet til, at involvere sig i handlinger og forhandlinger, i beslutninger og være med til at dele magten med de andre – også de voksne (Petersen & Kornerup, 2021). Det må være at blive set og hørt og mødt. Med kulturelle mødesteder kan dannelse eller udvikling af en legekultur, et fortolkningsfællesskab, et demokratisk samfund begynde – og fortsætte.

Digtet nedenfor handler om processerne og de uhyre konkrete handlinger, som dukker op, når kulturelle mødesteder skal etableres, fastholdes og udvikles videre. Her er det vigtige ikke om det er globalt eller lokalt, men det vigtige er de handlinger, der skaber et møde.

*Mellemregning**Jeg ser efter dig, måske er du der**Du ser efter mig, måske er jeg der**Det er ikke til at vide, men det er til at gøre noget ved**Løft hånden, byg, tast, vis, send noget ud, tag imod og send igen**Jeg smider noget ind i skærmen, alle mine erfaringer indtil nu**Noget kommer tilbage, vi gør noget ved det, det er et billede**Os, der er her i vores rum, løber og spiser og bygger tårne af pap og klodser**Se os gøre netop det, hvad siger I til det, jer, der er dér i det andet rum?**Jeg er ikke alene i mit værksted, hvordan ser dit tårn ud?**Du er heller ikke alene i dit værksted med dit sprog og din handling**Min skærm på min mobil er min adgang**Til mennesker i lav højde fysisk et sted langt væk**Billeder er min mellemregning, mine forslag til leg, kig på dem**Værsgo til dig, hvis du vil og vil og kan, du finder sikkert en måde**Brug hvad du har, der hvor du er, og fortæl**Brug en pind eller en sko eller en kunstig intelligens, overrask mig**Måske kan vi bygge et fælles tårn af sand og strøm og hænder**Måske kan vi ikke mere i dag, for lige nu er jeg træt og skal sove*

Referencer

- Balling, G. (2011). Det er i mødet, det sker. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift* 01/02/2011.
- Bateson, G. (1972). *Steps to an Ecology of Mind*, University of Chicago Press.
- Biesta, G. (2015). Hvad skal vi stille op med børnene? I: J. Klitmøller & D. Sommer (red.). *Læring, dannelse og udvikling*, 105-122. Hans Reitzel.
- Biesta, G. (2020). *Letting Art Teach*, 2nd ed. ArtEZ Press.
- Biesta, G. (2024). *Lad kunst undervise*, Klim.
- Dysthe, O., Ness, & Kirkegaard (red. 2020). *Dialogisk pædagogik, kreativitet og læring*. Klim.
- Heggstad, K.M. & Heggstad, K. (2022). *7 veier til drama*, 4.utg., Fagbokforlaget.
- Husen, M. (1996a). Det fælles tredje, I: B. Pécseli (red.): *Kultur & pædagogik*, 218-232, Hans Reitzel.
- Husen, M. (199b). Det fælles tredje, blogpost, set 30.09.2024 på <https://michaelhusen.dk/det-faelles-tredje/>
- Hviid, P. & Villadsen, J.W. (2023). Leg, mening og imitation – et udviklingspsykologisk perspektiv på leg i dag(-tilbud). I: H. Knudsen, J.E. Kristensen & J.B. Nielsen (red.). *Leg på spil i pædagogik og uddannelse*, 159-175. Akademisk Forlag.

- Illeris, H. (2005). Det pædagogiske forhold som performance I: J. Krejsler, N. Kryger & J. Milner (red.), *Pædagogisk antropologi – et fag i tilblivelse*, 119-135. Danmarks Pædagogiske Universitet.
- Jerg, K. & Nielsen, K.W. (2014). Improvisation i et pædagogfagligt perspektiv, I: T. Næsby & I. Kornerup (red.). *Pædagogens grundfaglighed*, 252-268. Dafolo.
- Jerg, K. (2019). Kulturbegrebets mangfoldighed, I: K.W. Nielsen, K. Jerg, P. Kallehauge, D. Kier & M. Burgård. *Vi gør kultur. Kultur, æstetik og fællesskab i børnehøjde*, 9-34. Dafolo.
- Jerg, K., Nielsen K.W. & Pallesen, L.N. (2024). *Når små børn leger – og den voksne leger med*, Dafolo.
- Juncker, B. (2011). Børn & kultur – mellem gamle begreber og nye forestillinger. I: M. Sørensen (red.), *Dansk, kultur og kommunikation* 3. udgave, 240-267. Akademisk Forlag.
- Juncker, B. (2020). Åben skole i et kultur- og fritidslivsperspektiv, I: L.E.D. Knudsen, L.L. Jensen, A.V. Thomsen & M. Fredslund (red.). *Åben skole*, 51-71. Syddansk Universitetsforlag.
- Juul, J. (2017). *Førerulve: det livsvigtige lederskab i familien*. Akademisk Forlag.
- Mouritsen, F. (1996). *Legekultur: essays om børnekultur, leg og fortælling*. Odense Universitetsforlag.
- Nielsen, K.W., Jerg, K., Kallehauge, P., Kier, D. & Burgård, M. (2019). *Vi gør kultur: kultur, æstetik og fællesskab i børnehøjde*. Dafolo.
- Os, E & Hernes, L & Selmer-Olsen, I (2010). *Med kærlighed til publikum*. Cappelen Damm.
- Petersen, M., & Kornerup, I. (Red.) (2021). *Børn som deltagere i professionel praksis: Åbninger, muligheder og rettigheder*. Hans Reitzels Forlag.
- Rothuizen, J.J. (2020). Kontakt i pædagogisk belysning, I. H. Alrø, L. Billund & S.M. Herholdt-Lomholdt (red). *Kontakt i professionelle relationer*, 19-38, Aalborg Universitetsforlag.
- Sawyer, R. K. (2003). *Group creativity*. Erlbaum.
- Scott Sørensen, A. (2010). *Nye kulturstudier: teorier og temaer*. Tiderne Skifter.
- Szatkowski, J. (1996). Åben prøve. *Kvan nr.44*, 19-34.
- Thestrup, K. (2022). The Experimenting Community and Trans-Glocal Play Culture, In *Media Education Research Journal*, 11(1), 1-16. Artikel 6. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6773054>
- Thestrup, K. (2013). *Det eksperimenterende fællesskab: Medieleg i en pædagogisk kontekst*. Systeme.
- Tomasello, M. (2019). *Becoming Human – A Theory of Ontogeny*. Belknap Press.
- Wertsch, J.V. (1998). *Mind as Action*. Oxford University Press.
- Winther, H. (2012). Det professionspersonlige: om kroppen som klangbund i professionel kommunikation. I: H. Winther (red.). *Kroppens sprog i professionel praksis*, 74-88. Billesø & Baltzer.
- Øksnes, M. & Sundsdal, E. (2018). *Lekelyst i barnehagen*, Cappelen Damm.

Biografier

Kim Jerg (f. 1963) er lektor ved UC SYD i Aabenraa (1996-). Underviser ved pædagoguddannelsen og Diplomuddannelse i Formidling af Kunst og Kultur for børn og unge. Har bl.a. studeret små børns lege og pædagogisk deltagelse (2016-23). Uddannet cand.mag. i dramaturgi og nordisk sprog og litteratur samt Master i børne- og ungdomskultur. En væsentlig inspirationskilde har siden ungdommen været teaterprocesser.

Klaus Thestrup (f. 1959) er lektor ved Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse på Aarhus Universitet i Danmark, hvor han bl.a. underviser på kandidatuddannelsen IT-Didaktisk Design. Han er uddannet socialpædagog og dramaturg, han har desuden en master i børne- & ungdomskultur og en ph.d. i medieleg. Han arbejder med legekultur, eksperimenterende fællesskaber, åbne laboratorier og udviklingen af online og globaliseret undervisning. En væsentlig inspirationskilde har siden ungdommen været eget arbejde med teaterprocesser. Han skriver også digte om leg, forskning og andre af livets brændpunkter.